

Wojciech Pisula
Instytut Psychologii PAN

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dra Łukasza Jacha na podstawie wniosku pt.

”Dwie monografie naukowe oraz jeden cykl dziesięciu powiązanych tematycznie artykułów realizowanych w obrębie jednego tematu badawczego poświęconego psychologicznym aspektom światopoglądu scjentyistycznego”

Uwagi metodyczne

Tytuł wniosku habilitacyjnego wprost odwołuje się do rozwinięcia ustawowego zawartego w art 219. Pkt 2 ust a i b.

“Art. 219. 1. Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;*
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:*
 - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub s. 127/271, lub*
 - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub ... “*

Muszę przyznać, że tytuł wniosku obniża rangę postępowania habilitacyjnego. Element merytoryczny znalazł się na samym końcu, za wyróżnionymi formalnymi, administracyjnymi podstawami wniosku.

Wskazać także należy, że struktura wniosku jest nieprzystająca do zapisu ustawowego. Zapis ustawowy oparty jest bowiem na konstrukcji “lub” (ust a i b), zaś wniosek skonstruowany jest na operacji logicznej “i”. Nie zamierzam rozstrzygać (nie jestem prawnikiem), czy taka formuła wniosku stanowi znaczącą niezgodność z zapisem ustawowym, ale za swój obowiązek uważam wskazanie tego elementu. Ponadto, co do zasady, stoję na stanowisku, że kwestia sprawdzenia, czy wskazany cykl publikacji lub monografie znajdują się w odpowiednich wykazach ministerialnych nie wymaga powoływania recenzentów dorobku. Zakładam, że sprawdził to sam Wnioskodawca oraz instytucja prowadząca postępowanie, w ramach kontroli formalnej wniosku.

Pracy recenzenckiej wymaga zbadanie, czy przedstawiony dorobek spełnia warunek opisany jako “**znaczný wkład w rozwój określonej dyscypliny**”. W tym kontekście, za ważne uznać należy wskazania Komitetu Psychologii PAN, oparte w znacznej mierze na poradniku RDN dotyczącym postępowań habilitacyjnych.

Znaczenie dla rozwoju dyscypliny można analizować w kontekście przynajmniej dwóch aspektów: rozwoju teorii w ramach dyscypliny oraz wpływu na badaczy działających w ramach tejże dyscypliny.

Rozwój teorii

Za swoje osiągnięcie naukowe Wnioskodawca uważa opracowanie koncepcji “psychologicznych aspektów światopoglądu scjentystycznego”. Łukasz Jach słusznie zauważa, że na postawę składa się wiele warstw i aspektów, a niektóre elementy konstrukcji postawy opisywanej w niektórych fragmentach autoreferatu jako “scientoteizm” bliskie są zjawisku religijności. Sam pomysł teoretyczny uważam za ciekawy i wart eksploracji. Wnioskodawca opracował narzędzie psychometryczne do jego pomiaru, które uczynił dostępnym publicznie (Przegląd Psychologiczny z 2019 roku). Przeprowadził także wiele badań i analiz związków pomiędzy postulowanym wymiarem a innymi zmiennymi, takimi jak potrzeba domknięcia poznawczego, refleksyjność poznawcza czy w końcu “wielka piątka”. Większość wyników pokazała związki słabe lub bardzo słabe, co prowadzi w pewnym momencie Autora do konkluzji: *“Skoro więc konkretnym sposobom ustosunkowań do nauki, naukowców i odkryć naukowych zasadniczo nie towarzyszy ani podwyższony, ani obniżony poziom potrzeby poznania i refleksyjności poznawczej, można zakładać, że opowiadanie się za szczególnym*

znaczeniem nauki we współczesnym świecie lub przeciw takiemu jej znaczeniu opiera się głównie na podstawach innych niż poznawcze” i dalej: “Scjentoteizm – co warte podkreślenia – okazał się pozytywnie skorelowany z ogólnym poziomem potrzeby poznawczego domknięcia, tendencjami maksymalistycznymi i sumiennością, negatywnie korelował zaś z otwartością na doświadczenie. Choć związki te nie były zbyt silne, można je potraktować jako rodzaj drogowskazu ułatwiającego odpowiedź na pytanie o to, jakie właściwości psychiczne mają osoby cechujące się wysokim poziomem entuzjazmu dla elementów systemu naukowego”. Te konkluzje są słuszne i zasługują na dalsze dociekania. Trochę szkoda, że w ostatnich (chronologicznie) pracach Wnioskodawcy nie znajdziemy prób weryfikacji tych ciekawych postulatów.

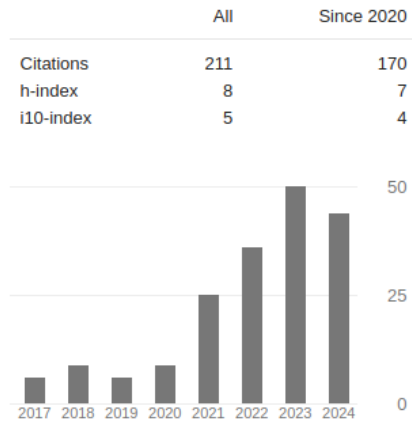
Podsumowanie dorobku dra Łukasza Jacha w aspekcie rozwoju teorii psychologicznej

Pozytywnie oceniam wysiłek intelektualny Ł. Jacha w zakresie rozwoju koncepcji “scjentoteizmu”. Dotychczasowy, niewystarczający materiał empiryczny pokazujący potencjalną wartość tego konstruktów teoretycznego upatruję w ograniczonym do metod samoopisowych podejściu badawczym Habilitanta. Być może, gdyby Habilitant nie dał się uwieść łatwości panelowego zbierania danych, a zainwestował wysiłek w pracę eksperymentalną, np. na grupach wyłonionych na podstawie wyników kwestionariusza swojego autorstwa, uzyskałby bardziej przekonujące dane. Tymczasem jednak pozostaje badaczem operującym w chmurze dość łatwo pozyskiwanych danych, opisując związki wykrywalne jedynie na bardzo licznych grupach respondentów, które w minimalnym stopniu pozwalają przewidywać zachowania człowieka. Powtórzę jednak stwierdzenie z początku tego akapitu, pozytywnie oceniam wysiłek intelektualny Ł. Jacha w zakresie rozwoju koncepcji “scjentoteizmu”, dostrzegając w tej koncepcji użyteczne narzędzie stawiania weryfikowalnych hipotez.

Wpływ prac dra Łukasza Jacha na pracę innych badaczy

Oczywistym elementem oszacowania wpływu prac Ł. Jacha na pracę innych badaczy jest analiza cytowań jego prac. Poniżej prezentuję dwa źródła, Google Scholar oraz Scopus. Dane wskazują, że jak dotąd, prace dra Jacha nie wpłynęły znacząco na pracę badawczą innych naukowców.

Google Scholar

Scopus

Jach, Łukasz

[Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice, Poland](#) [56084816000](#) <https://orcid.org/0000-0002-8215-0795>

64

Citations by 57 documents

16

Documents

3

h-index [View h-graph](#)

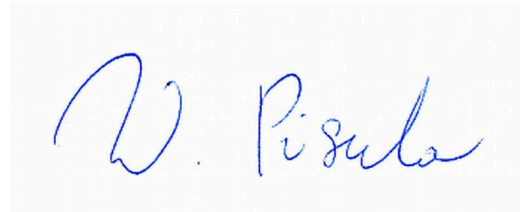
[View more metrics >](#)

Analiza treściowa cytowań w pracach powołujących się na prace Ł. Jacha wskazuje, że w niewielkim stopniu dotyczą one samej koncepcji scjentoteizmu. Znacznie więcej cytowań Habilitant uzyskuje z prac podejmujących inną problematykę, wynikającą z podejmowanej współpracy badawczej.

Oczywiste jest, że miara wpływu, jaką jest liczba cytowań, pozostaje w znacznym stopniu poza możliwością uczciwego wpływu badacza. Badacz pracuje, publikuje, a to, czy ktoś go zacytuje jest już od niego w pewnym stopniu niezależne. Ten dość wyraźny niedostatek mógłby zostać poprawiony poprzez większy wysiłek Habilitanta włożony w publikowanie swoich oryginalnych danych (wzbogaconych np. o dane eksperymentalne) w czasopismach naprawdę międzynarodowych (a nie krajowych, międzynarodowość pozorujących). Droga dłuższa, trudniejsza, ale o ileż bardziej satysfakcjonująca.

Konkluzja końcowa

W sytuacji recenzowania wniosku habilitacyjnego, recenzentom często brakuje skali ocen. Sytuacja bowiem skłania do formułowania oceny znajdującej się gdzieś pomiędzy skrajnymi pozycjami od "bardzo dobry" do "niedostateczny". Wniosek dra Łukasza Jacha jest wnioskiem, który zasługuje na ocenę mieszaną. Staralem się wskazać jego słabe, jak i mocne strony. Podsumowując stwierdzam, że wniosek habilitacyjny/dorobek doktora Łukasza Jacha spełnia ustawowe wymagania minimalne stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego i wnoszę o jego dalsze procedowanie.

/Wojciech Pisula/